

ЧАСТИНА ПЕРША

1

Я спочатку почув його і тільки тоді побачив. Карл повернувся. Не знаю, чому я подумав про Дога, — минуло ж уже майже двадцять років. Можливо, я запідозрив, що причина цього раптового й неоголошеного повернення додому була такою ж, як і тоді. Такою ж, як і завжди. Щоб попросити допомоги в старшого брата. Я стояв на подвір'ї і дивився на свій годинник. Пів на третю. Він надіслав повідомлення та й усе. Сказав, що вони, напевне, прибудуть до другої години. Але мій малий братик завжди був оптимістом, — завжди обіцяв більше, ніж міг виконати. Я оглянув довколишній краєвид. Невеликий його край виднівся над покривалом хмар піді мною. Здавалося, що схил на другому боці долини плине в суцільному сірому морі. Тут, на висоті, рослинності вже торкнулася осіння червінь. Небо наді мною було синє-синє, ясне, як позир чистої юної дівчини. Повітря було приємне й холодне, і воно пощипувало мої легені, коли я вдихав його надто швидко. Я почувався так, наче був сам-один і весь світ належав тільки мені. Принаймні той, де височіла гора Арарат із єдиною фермою на вершині. Туристи іноді виїжджали звивистою дорогою з села, щоб натішитися пейзажами, і рано чи пізно вони прибивалися сюди на подвір'я. Вони, звичайно, запитували, чи я тримаю ще господарство. Ці ідіоти, напевне, думали, що справжня ферма мусить бути такою ж, як

у долині — з широкими полями, здоровенними клунями та розкішними велетенськими будинками. Вони ніколи не бачили, що в горах могла зробити буря з дахом, який був трішки ширший, ніж слід, і не пробували розпалити вогонь у кімнаті, просторішій, ніж ті, до яких вони звикли, коли стіну продуває вітер і на вулиці мінус тридцять. Вони не розуміють різниці між обробленою землею й пустелею, і що на гірській фермі випасають худобу і вона може бути пустинним царством, яке сягає далі, ніж показні, золотисті поля фермерів десь у низинах.

П'ятнадцять років я жив тут сам, але тепер це скінчилося. Двигун V8 гарчав і хрипів унизу під запоною з хмар. Він був такий голосний, що проминув уже, напевно, поворот Японсвінген на півдорозі до вершини гори. Водій натискав на педаль, забирав з неї ногу, об'їжджав крутий поворот, натискав на педаль знову. Чимраз ближче й ближче. Було очевидно, що він вже долав ці повороти раніше. І тепер, коли я почув найтонші нюанси роботи двигуна, глибокі зітхання, коли він перемикав передачу, ту глибоку басову ноту, що унікальна для «кадиллака» на низькій передачі, то знав, що це був «Девіль». Такий самий, як і той чорний звір, якого водив наш тато. Ясна річ.

І от з-за повороту Гейтесвінген виринула ґратчаста паца «Девіля». Чорний, але новіший — на вигляд модель 1985 року. Але звучання, як бачите, таке саме.

Машина під'їхала просто до мене, і вікно з боку водія опустилося. Я сподівався, що цього не буде видно, але моє серце калатало, як дзвін. Скількома листами, текстовими повідомленнями, імейлами та телефонними дзвінками обмінялися ми за всі ці роки? Небагатьма. А втім, чи минув хоча б один день, коли я не думав про Карла? Напевне, ні. Але вже краще за ним тужити, ніж мати справу з таким величезним клопотом, як сам Карл. І я відразу помітив, що він постарів.

— Пробачте, пане, але чи належить ця ферма відомим братам Опгардам?

І тоді він усміхнувся. Подарував мені ту теплу, широку, заворожливу усмішку, і мені здалося, що час стер свої сліди з його обличчя, і відгорнувся назад календар, який стверджував, що минуло вже п'ятнадцять років з часу нашої останньої зустрічі. Але було також дещо глумливе в тому його обличчі, немовби він промацував ґрунт. Я не хотів сміятися. Поки що. Але стриматись просто не міг.

Двері машини розчинилися. Він широко розкинув свої руки, і я схилився йому в обійми. Щось підказує мені, що мало би бути навпаки. Що саме я — його старший брат — мав би простягти руки першим. Але в певний момент лінія розподілу ролей між мною і Карлом дещо розмилася. Він виріс більшим від мене, — і фізично, і як особистість, — і щонайменше тоді, коли ми були в товаристві інших — саме він грав першу скрипку. Тремтячи і здригаючись, я заплющив очі і вдихнув запах осені, «кадиллака» і свого малого брата. Він був напахчений якимись «чоловічими парфумами», як їх називають.

Пасажирські двері відчинилися.

Карл відпустив мене і обвів довкруг велетенського переду автомобіля, до того місця, де стояла вона, дивлячись униз в долину.

— Тут і справді гарно, — сказала вона.

Дівчина була худа і стрункої постави, але голос мала низький. Говорила вона з явним акцентом, і хоча й помилилася з інтонацією, та сказала речення по-норвезьки. Я подумав, чи не завчала вона його дорогою нагору і наперед надумала сказати тут, щиро або нещиро. Щось таке, щоб мені сподобатися, хочу я чи ні. Тоді вона обернулася до мене й усміхнулася. Передусім, я помітив, що її лице було зовсім біле. Не бліде, а біле, як сніг, і тому воно відбивало світло так, що важко було розгледіти його контури. І було ще одне — повіка на одному оці. Вона була приплющена, ніби затягнута до половини завіска. Немов одна половина обличчя була страшенно сонлива, але друга — страшенно бадьора. Живе каре око роздивлялося мене з-під гриви

вогненно-рудого волосся. Вона носила просте чорне пальто без вирізу, і під ним також не було хоч якогось натяку на форми — лише чорний закритий светр, що випинався з-під коміра. На перший погляд, вона справляла враження кістлявої малої дитини з чорно-білої фотографії, якій зафарбували потім волосся.

Карл завжди ладнав з дівчатами, а тому, щиро кажучи, я був трохи здивований. І річ не в тому, що вона не була мила, бо насправді таки була; але вона не була *красунею*, як кажуть тутешні люди. Вона й далі усміхалася, і її зуби, що майже зливалися зі шкірою, були білі також. Карл так само завжди мав білі зуби, на відміну від мене. Він любляв жартувати, що їх відбілило сонце, коли він усміхався на повен рот. Можливо, за це вони полюбили одне одного, — за оті білі зуби. Дзеркальні відображення одне одного. Бо хоча Карл був високий, широкоплечий, білявий і синьоокий, я помітив подібність зразу. Щось життєствердне, як кажуть люди. Оптимізм, що готовий бачити найкраще в людях. В собі та в інших. Але це, звичайно, лиш здогади; ясна річ, що я не знав ще цієї дівчини.

— Це... — заговорив Карл.

— Шеннон Аллейн, — випередила вона його, простягнувши руку настільки малу, що на дотик вона здалася курячою лапкою.

— Опгард, — додав гордо Карл.

Шеннон Аллейн-Опгард хотіла триматися за руки довше, ніж я. Я помічав це в Карла також. Дехто спішить по-добатися більше, ніж інші.

— Джетлаг? — спитав я і відразу пошкодував про це, почувуючись повним дурнем.

І не тому, що я не знав значення слова «джетлаг», а тому що Карл добре знав, що я ніколи ще не бував в інших часових зонах, а тому його відповідь навряд чи щось мені скаже.

Карл похитав головою.

— Ми сіли два дні тому. Чекали на машину — її привезли на поромі.

Я кивнув, подивився на номери. МС. Монако. Екзотика, але не така вже й екзотика, щоб я попросив їх віддати, якщо машину тут будуть перереєструвати. У моєму кабінеті на автозаправній станції висіли застарілі номерні знаки з Французької Екваторіальної Африки, Бірми, Басутоленду, Британського Гондурасу і Джохору. Стандарт був дуже високий.

Шеннон перевела погляд з Карла на мене, а тоді знову назад. Усміхнулася. Я не знаю чому, — можливо, вона просто раділа тому, що Карл і його старший брат — єдиний близький родич — сміялися разом. Що ледь помітна скутість минула. Що його — а насправді їх — радо вітають удома.

— Чому б тобі не показати Шеннон будинок, поки я заберу валізи? — спитав Карл і відчинив *транк*, як говорив колись тато.

— Ми якраз встигнемо, поки він закінчить, — буркнув я до Шеннон, коли вона пішла слідом за мною.

Ми підійшли до північної сторони будинку, де був головний вхід. Я навіть не знаю, чому тато не вивів двері просто на подвір'я й дорогу. Можливо, він хотів бачити всю свою землю щоразу, коли ступав надвір. Або тому що сонце в такому разі зігрівало би кухню, а не коридор. Ми переступили через поріг і відчинили одні з трьох дверей у коридор.

— Кухня, — сказав я, відчувши запах протухлого жиру. Чи був він тут увесь час?

— Як гарно, — збрехала вона. Так, я прибрав її і навіть помив, але навряд чи хтось міг сказати, що вона *гарна*. Розкривши широко очі — і напевне, трішки стривожившись, — вона ковзнула поглядом по трубі, що через отвір, випиляний у стелі, вела від дров'яної печі на верхній поверх. Точна столярська робота, так називав це тато, згадуючи про той безпечний люз, який мала кругла труба, проходячи крізь бруси на шляху догори. Якщо це таки правда, то, окрім двох таких же круглих отворів в туалеті надворі, це був єдиний її

приклад на фермі. Я ввімкнув і вимкнув світло, щоб показати їй, що ми принаймні маємо свою електрику.

— Кави? — спитав я і відкрив кран.

— Дякую, може, пізніше.

Принаймні ввічливо відмовляти навчилася.

— Карл буде, — сказав я і відкрив кухонний сервант. Добряче порившись, я знайшов нарешті кавник. Я навіть купив старомодну грубо змелену каву... перший раз за сто років. Я навчився чудово обходитися розчинною і зауважив, тримаючи кавник під краном, що чисто зі звички пустив гарячу воду. Відчув, як від цієї думки ледь запашіли вуха. Але хто сказав, що є щось сумне в тому, щоб готувати розчинну каву на гарячій воді з-під крана? Кава — це кава. А вода — вода.

Я поставив кавник на плитку, запалив її і ступив два кроки до дверей в одну з двох кімнат, між якими стояла кухня. Та, що виходила на захід, була їдальнею; вона стояла зачинена взимку, захищаючи дім від вітру з заходу, і тому тоді ми їли тільки на кухні. На схід виходила вітальня з усіма її книжковими шафами, телевізором і своєю дров'яною піччю. З південного боку тато прилаштував єдину в будинку розкіш — крыту скляну терасу, яку він називав *ганком*, а мама — «зимовим садом», хоча вона була зазвичай закрита взимку і міцно забарикадована дерев'яними віконницями. Улітку тато полюбляв сидіти там, посмоктуючи свій тютюн «Беррі» і випиваючи пляшку-другу «Будвайзера» — також певного роду розкіш. Він мусив їздити до міста, щоб купити своє світле американське пиво, а сріблито-зелені коробочки зі снюсом «Беррі» прислав йому з-за океану родич в Америці. Тато пояснив мені ще в дитинстві, що, на відміну від шведського лайна, американський снюс знає процесу ферментації, який відчутний на смак. «Як бурбон», — сказав тато, який стверджував, що норвежці вживають те шведське лайно лише тому, що не пробували нічого кращого. Ну, то принаймні я знаю щось краще, і коли почав вживати снюс, то вибрав саме «Беррі». Ми з Карлом

частенько рахували порожні пляшки, які тато ставив в ряд на підвіконні. Ми знали, що він міг просльозитися, випивши більше чотирьох, і нікому не хочеться бачити сльози в очах у тата. Озираючись назад, я думаю, що тому й не п'ю зазвичай більше, ніж одну-дві пляшки. Я не хочу плакати. Карл був веселий, коли напивався, а тому ці обмеження були менше йому потрібні.

Усе це пробігало в моїх думках, поки ми вешталися туди й сюди, і я показав Шеннон найбільшу спальню — ту, яку батько називав по-англійськи «хазяйською спальнею».

— Неймовірно, — сказала вона.

Я показав їй нову ванну кімнату, яка не була вже новою, але принаймні найновішою в домі. Вона, напевне, мені не повірила б, якби я сказав їй, що ми виростили без неї. Що ми прали внизу на кухні, нагріваючи на печі воду. Що ванна кімната з'явилася після автокатастрофи. Якщо те, що писав Карл, було правдою і вона була з Барбадосу, з досить заможної сім'ї, яка послала її вчитися до Канади, то їй, природно, важко було б уявити, як це — ділити стічну воду зі своїм братом, коли ви двоє стоїте, трусячись, над мискою серед зими. Та водночас тато, як не парадоксально, мусив водити «Кадиллак Девіль», припаркований на подвір'ї, бо солідний автомобіль — це таки справді те, що було варто мати.

Двері в дитячу кімнату явно набухли, і я мусив поторсати трохи засув, щоб їх відчинити. Дух затхлого повітря і спогадів обвіяв нас, як запах старої одежі, що бозна-скільки пролежала в шафі. Уздовж однієї зі стін стояв стіл із двома стільцями поряд; уздовж протилежної стіни — двоярусне ліжко. Димохід, що спускався в кухню через отвір у підлозі, був з одного його кінця.

— Це була наша з Карлом кімната, — сказав я.

Шеннон кивнула на двоярусне ліжко:

— Хто спав нагорі?

— Я, — відповів я, — бо старший.

Я провів пальцем по шару пилуки на спинці одного зі стільців.

— Я переселюся сюди сьогодні. Щоб ви двоє залишилися у великій спальні.

Вона стривожено подивилася на мене.

— Але ж, Рою, ми не хотіли б...

Я придивився пильно до її одного розплющеного ока. Хіба це не дивно — мати карі очі, коли в тебе руде волосся і шкіра біла, як сніг?

— Вас же двоє, а я один, то в чому ж проблема? Ну як? Дівчина ще раз окинула оком кімнату.

— Дякую, — сказала вона.

Я повів її до кімнати мами і тата. Я постарався її провітрити. Хоч як пахнуть люди, мені не хочеться вдихати їхній запах. Крім Карла. Карл пахнув якщо й не дуже добре, та принаймні *правильно*. Він пахнув мною. *Нами*. Коли Карл лежав хворий узимку, як це завжди бувало, я пригортався до нього. Його запах завжди був правильний, хоча його шкіру вкривав висохлий піт пропасниці, а дихання відгонило блювотою. Я вдихав Карла і, тремтячи, припадав до його розпашілого тіла, вбираючи його тепло, тоді як він міг трохи остудитися від мого. Гарячка одного — піч для іншого. Життя тут, на горі, вимагає винахідливості.

Шеннон підійшла до вікна і визирнула з нього. Її пальто було досі туго застебнуте. Їй, певне, здалося, що в домі холодно. У вересні. Перед зимою це не віщувало їй нічого доброго. Я почув, як прийшов Карл, гупаючи по вузьких сходах валізками.

— Карл каже, що ти не багатий, — сказала вона. — Але ти і він володієте всім, що видно звідсіль.

— Це правда. Але це тільки пуста — усе, що в нас є.

— Пуста?

— Пустир, — сказав Карл, що стояв у дверях, важко дихаючи й усміхаючись. — Пасовище для овець і кіз. Мало що можна вирощувати на гірській фермі. Подивися сама, тут навіть нема дерев. Але панораму ми потрохи змінимо. Правильно, Рою?

Я поволі кивнув. Так само поволі, як кивали, бувало, старі фермери, коли я ще був хлопцем і вірив у те, що за тими насупленими бровами пропливало стільки важких думок, що було б надто довго, а то й неможливо висловити їх усі, вживаючи наш простий сільський діалект. І вони, здавалося, могли читати думки одне одного, ті дорослі чоловіки, коли хтось один поволі кивав іншому, а той так само поволі кивав у відповідь. Тепер і я відповів тим самим повільним кивком, хоча й навряд чи щось розумів, як і тоді.

Звичайно, я міг би розпитати Карла про все, але, напевно, не почув би відповіді. Багато відповідей — так, але не *відповідь*. Можливо, вона й не була мені потрібна. Я просто радів, що Карл тут, і не хотів одразу докучати йому питанням, чому ж він усе-таки, чорт забирай, повернувся?

— Рой такий добрий, — сказала Шеннон. — Він віддає нам свою спальню.

— Ти ж не вернешся, щоб спати в дитячій кімнаті.

Карл кивнув. Повільно.

— Тоді цим я навряд чи зможу тобі віддячити, — сказав він, підносячи велику картонну коробку. Я впізнав її вміть і взяв у нього. «Беррі». Американський сніус.

— Чорт забирай, як добре бачити тебе знову, братику, — сказав Карл із надривом у голосі. Він підійшов до мене і обійняв мене ще раз. І це були справжні обійми. Я обійняв його також. Відчув, що він тепер м'якший. Наростив трохи тіла. Шкіра на його підборідді трохи обвисла, і я відчув, як зашкребла його щетина, хоча він і був чисто поголений. Його вовняний жакет був начебто доброї якості, щільно в'язаний, а сорочка... Доти він ніколи не носив сорочки. І навіть говорив він тепер інакше — тою міською говіркою, яку ми вживали іноді з ним, коли хотіли передражнити маму. Але це не мало значення. Він досі пахнув так само. Пахнув *Карлом*. Він відступив на крок назад і подивився на мене очима прекрасними і лискучими, як у дівчини. Господи, мої очі теж застелила пелена сліз.

— Кава кипить, — сказав я не надто надривним голосом і рушив до сходів.

Я лежав того вечора в ліжку, прислухаючись до звуків. Чи звучатиме дім інакше тепер, коли люди заживуть тут знову? Ні. Він скрипів, кашляв і посвистував так само, як завжди. І я так само прислухався до звуків із *хазяйської спальні*. Стіни тонкі, і навіть через ванну кімнату між двома спальнями я все одно чув голоси. Чи говорили вони про мене? Чи питала Шеннон у Карла, чому його брат такий тихий і чи був він завжди такий? Чи, на думку Карла, Рою сподобалося чилі, яке вона приготувала? Чи його мовчазний братик і справді вподобав той подарунок, який вона із такими клопотами дістала через своїх родичів — вживані номерні знаки з Барбадосу? Чи сподобалася вона його старшому братові? І Карл відповів, що Рой такий самий з усіма, і що йому просто потрібен час. І вона сказала, що Рой, напевне, ревнивий і відчуває, що вона забрала від нього брата, який був усім, що в нього було. І тоді Карл засміявся, погладивши її по щоці, і сказав їй не морочити цим собі голову, коли минув лише один день, і що все буде добре. І вона притулилася головою до його плеча і сказала, що вона не сумнівається в цьому, але все одно радіє, що Карл не подібний до брата. І що в країні, де майже немає злочинності, люди не можуть ходити, хмурачись так, ніби постійно бояться пограбування.

А може, вони візьмуться до діла.

У ліжку мами і тата.

«Хто був нагорі? — мав би я спитати за сніданком уранці. — Старший?» І подивитися, як у них відвиснуть щелепи. Вийти на чисте морозне повітря, сісти в машину, зняти її з ручника, покласти руки на заблоковане кермо і спостерігати, як наближається Гейтесвінген.

Довга, приємна і сумна нота пролунала надворі. Сивка. Гірський самотній птах, худий і серйозний. Птах, який летить поряд, коли гуляєш надворі, і любить стежити за тобою, — завжди з безпечної віддалі. Ніби дуже боїться зав'язати дружбу, хоч і потребує слухача, коли виводить свою самотню пісню.